

7. LASY

7.1. CHARAKTERYSTYKA I ROLA LASÓW

Lasy są najbardziej naturalną formacją przyrodniczą, nierozzerwalnie związaną od wieków z krajobrazem naszego kraju. Jest to jeden z podstawowych ekosystemów lądowych, zapewniających równowagę środowiska przyrodniczego, zdolnych w wysokim stopniu, dzięki procesom fotosyntezy, do przetwarzania gazu cieplarnianego, jakim jest dwutlenek węgla, w węgiel (biomasa) i tlen, oddawany do atmosfery. Ponadto lasy umożliwiają zachowanie różnorodności genetycznej roślin i zwierząt, są jednym z istotnych czynników mających wpływ na regulacje stosunków wodnych i ochronę gleb przed erozją.

Las spełnia różnorodne funkcje zarówno w sposób naturalny jak i poprzez umiejętną gospodarkę człowieka, wykorzystującego przyrodę dla swych potrzeb.

Na podstawie opracowanego w 1996 r. dokumentu pod nazwą „Polityka leśna państwa” można wymienić trzy najważniejsze funkcje lasów:

▪ **ekologiczne** - stabilizacja obiegu wody w przyrodzie, kształtowanie klimatu, stabilizacja składu atmosfery i jej oczyszczanie, przeciwdziałanie powodziom, lawinom, ochrona gleb przed erozją i stepowaniem, tworzenie warunków do zachowania potencjału biologicznego wielkiej liczby gatunków, zapewnienie lepszych warunków dla zdrowia i życia ludzi;

▪ **produkcyjne** - zachowanie trwałego użytkowania drewna przy jednoczesnym zwiększaniu jego zapasów, pozyskiwanie z lasu użytków ubocznych;

▪ **społeczne** - kształtowanie warunków zdrowotnych i rekreacyjnych, wzbogacanie rynku pracy, tworzenie różnorodnych form użytkowania lasu przez społeczność lokalną, zagospodarowanie terenów zdegradowanych i gleb marginalnych.

7.2. LASY WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Lasy województwa dolnośląskiego wchodzą w skład Śląskiej, Sudeckiej i częściowo Wielkopolsko-Pomorskiej krainy przyrodniczo leśnej.

Lasy na terenie Dolnego Śląska rozmieszczone są nierównomiernie. Największy obszar leśny tworzą Bory Dolnośląskie, położone w jego północno-zachodniej części. Składają się niemal w całości z drzewostanów sosnowych. W północno-wschodniej części większe skupienia lasów występują na Wzgórzach Trzebnickich oraz w dolinach Odry i Baryczy. Przeważają tam drzewostany sosnowe z dużym udziałem gatunków liściastych. W części południowej występują duże zwarte kompleksy leśne, głównie drzewostany świerkowe, które pokrywają pasma górskie i pogórze Sudetów.

Warunki przyrodniczo-leśne na terenie Rejonowej Dyrekcji Lasów Państwowych we Wrocławiu są bardzo

zróżnicowane. Klimat ciepły z długim okresem wegetacyjnym (ponad 220 dni) na nizinach przechodzi w chłodny i wilgotny w terenie górskim, ze skracaniem się okresu wegetacyjnego wraz ze wzrostem położenia obszaru nad poziom morza (poniżej 190 dni w górnych partiach Sudetów).

W lasach na terenie województwa dolnośląskiego występują wszystkie typy siedliskowe lasu, zarówno ubogie siedliska borowe jak i żyzniejsze siedliska lasowe, a także siedliska niżowe wyżynne i górskie.

Znaczna część lasów województwa dolnośląskiego otrzymała status lasów ochronnych.

Lasy są ostoją wielu gatunków zwierzyny leśnej. Stan fizyczny jak i wielkość populacji tych gatunków jest miernikiem stanu środowiska.

Tabela I.7.1. Lesistość i powierzchnia lasów w latach 1988 i 1999

L.p.	Cecha	Rok 1988	Rok 1999
1.	Lesistość [tys. ha], wg GUS ^{1/}	526	540,8
2.	Lesistość [%], wg GUS ^{1/}	27,9	28,7
3.	Powierzchnia Lasów Państwowych [ha] wg rejestru gruntów	539393,0	549290,0
4.	Powierzchnia lasów prywatnych [ha]	–	10714,36
5.	Powierzchnia lasów gminnych [ha]	–	6723,4

^{1/} na podstawie danych z byłych województw: jeleniogórskiego, legnickiego, wałbrzyskiego i wrocławskiego

Typy lasów	Rok 1988	Rok 1999
borowe	60,7%	51,4%
lasowe	39,3%	48,6%
niżowe	50,2%	62,4%
wyżynne	8,8%	11,7%
górskie	32,0%	25,9%

Tabela I.7.2. Udział powierzchniowy siedliskowych typów lasów będących w zarządzie RDLP we Wrocławiu

Gatunki drzew	Rok 1988	Rok 1999
sosna i modrzew	47,1%	46,8%
świerk	30,4%	27,3%
buk	2,6%	3,2%
brzoza	5,4%	6,6%
olsza	2,6%	3,0%
dąb, klon, jawor, wierzba, jesion	11,1%	12,2%

Tabela I.7.3. Udział powierzchniowy gatunków drzew występujących w lasach Dolnego Śląska

Cecha	Rok 1988	Rok 1999
Łączna masa grubizny w lasach RDLP [w tys. m ³]	93753,8	115891,3
Przeciętny wiek drzewostanów [w latach]	54	58
Przeciętna zasobność grubizny brutto [w m ³ /ha]	197	234

Tabela I.7.4. Charakterystyka drzewostanu województwa dolnośląskiego

Rodzaje lasów	Rok 1988	Rok 1999
Ogólny udział procentowy lasów ochronnych	55,9	72,4
w tym: rezerwaty	0,3	0,4
glebochronne	4,5	3,1
w strefie górnej granicy lasów	0,4	0,2
wodochronne	9,8	22,8
w strefie uszkodzeń przemysłowych	13,3	23,0
uzdrowiskowe	5,8	4,0
masowego wypoczynku	8,1	4,8
strefy zieleni wysokiej	1,0	1,9
krajobrazowe	13,1	0,4

Tabela I.7.5. Szczegółowy podział lasów w zależności od głównych spełnianych funkcji

Gatunki	Rok 1988	Rok 1999
jeleń	4 335	6 943
daniel	230	331
sarna	28 141	48 628
mufflon	494	1 233
dzik	3 488	6 898
lis	3 180	12 376
zając	27 821	15 559

Tabela I.7.6. Liczebność zwierzyny leśnej według przeprowadzonej inwentaryzacji (stan na dzień 31.03.1988 r. i 1999 r.) [w sztukach]

Na podstawie powyższego zestawienia można stwierdzić, iż stan pogłowia zwierząt zwiększył się od kilkudziesięciu do kilkuset procent, pomimo iż przez całe dziesięciolecie zwierzęta były systematycznie redukowane. Wyjątkiem jest jedynie zając, którego populacja została dotknięta, podobnie jak w innych regionach kraju, epidemią.

Na podstawie przedstawionych danych można stwierdzić, że - pomimo klęsk, jakie wystąpiły (gradacje owadów, pojawienie się szkodników grzybowych, powódź) - stan środowiska leśnego na Dolnym Śląsku

uległ w ostatnim dziesięcioleciu zdecydowanej poprawie. Poprawa kondycji lasów jest związana z utrzymującym się zmniejszeniem poziomu zanieczyszczeń, wynikającym z wprowadzenia reżimów czystszej produkcji, oraz wyższymi opadami atmosferycznymi w okresie wegetacyjnym. Poprawa stanu środowiska leśnego wiąże się również z prawidłową gospodarką leśną. W krajowym programie wzrostu lesistości (przyjętym przez Radę Ministrów w 1995 r.) założono zwiększenie powierzchni lasów do 30% powierzchni kraju do roku 2020 i do 33% powierzchni kraju do roku 2050.

7.3. STAN ZDROWOTNY I CZYNNIKI ZAGROZEŃ

Trwałość lasów i ich kondycja zdrowotna uzależniona jest od warunków przyrodniczych, prowadzonej działalności gospodarczej oraz różnego rodzaju zagrożeń zarówno o charakterze naturalnym jak i antropogenicznym. Do antropogenicznych czynników zalicza się między innymi zanieczyszczenie powietrza, wód i gleb, zmiany stosunków wodnych, przekształcenia

powierzchni ziemi i pożary. Wśród najistotniejszych czynników biotycznych należy wymienić masowe pojawienie się szkodliwych owadów oraz zagrożenie chorobami roślin. Trzecią grupę zagrożeń stanowią czynniki abiotyczne związane z warunkami atmosferycznymi, właściwościami gleby i warunkami fizjograficznymi. Lasy w województwie dolnośląskim charakteryzują się

wysokim stopniem uszkodzenia (powyżej 80%). RDLP we Wrocławiu została zaliczona, obok RDLP w Katowicach, do grupy regionalnych dyrekcji lasów państwowych o najwyższym poziomie uszkodzenia. Lasy znajdujące się w strefach zagrożeń przemysłowych zajmowały w 1988 r. powierzchnię 485 801 ha, a w 1999 r.

- 492 973 ha. Dzięki kontynuowaniu zabiegów profilaktyczno-ratowniczych, w uszkodzonych drzewostanach, nastąpiło znaczne zmniejszenie zagrożenia ze strony szkodników wtórnych i było ono najniższe od czasów pamiętnej klęski ekologicznej w Sudetach Zachodnich z lat 80-dziesiątych.

7.4. POLITYKA LEŚNA I JEJ ZAMIERZENIA

Rosnące zagrożenia lasów i wzrost znaczenia ich różnorodnych funkcji wymuszają podjęcie niezbędnych działań mających na celu:

- zapewnienie trwałości lasów,
- powiększanie zasobów leśnych i ciągłości ich wykorzystania,
- polepszenie stanu zdrowotności i ich kompleksową ochronę,
- restytucję i ich rehabilitację poprzez przebudowę drzewostanów,
- regenerację zdewastowanych i zaniedbanych drzewostanów,
- ochronę zasobów glebowych i wodnych,
- reorganizację zarządzania lasami z modelu surowcowego na proekologiczny,
- uregulowanie stanu zwierzyny do poziomu nie zagrażającego celom hodowli na obszarach leśnych,
- uregulowanie i ukierunkowanie rekreacji i turystyki,
- zwiększenie prawnej ochrony wszystkich gruntów leśnych.